

"Može se tvrditi da su ona zaposlenja koja predstavljaju specifične sklonosti ili dužu naobrazbu u cjelini postala unosnija, dok je srazmjerna plaća za mehaničku jednoličnu djelatnost, koju svatko može lako i brzo izučiti, pala pri rastućoj konkurenciji i nužno je morala pasti. A upravo je ta vrsta rada daleko najmnogobrojnija pri sadašnjem stanju njegove organizacije. Ako, dakle, jedan radnik prve kategorije zaradi sedam puta više nego što je zaradjivao otprilike prije pedeset godina, a neki radnik druge kategorije zaradjuje kao i ranije, onda, naravno, obojica zaradjuju prosječno četiri puta više nego ranije. Ali ako je u jednoj zemlji prva kategorija rada popunjena samo sa 1.000 ljudi, a druga s milijun ljudi, onda 999.000 nisu u boljem položaju nego prije pedeset godina, već su u gorem položaju ako su istovremeno porasle cijene životnih potreba. I s takvim površnim prosječnim računanjima ljudi se zavaravaju o najmnogobrojnijoj klasi stanovništva. Osim toga, veličina nadnice je samo jedan momenat za procjenu radnickog prihoda, jer za odmjeraivanje tog prihoda bitna je u proračunu i njegova osigurana trajnost, a o tome ne može uopće biti govora u anarhiji tzv. slobodne konkurencije s njenim kolebanjima i zastojima koji se stalno vraćaju. Napokon, treba još obratiti pažnju na prije i sada uobičajeno radno vrijeme. Ono je, međutim, otprilike za posljednjih 25 godina - dakle, upravo od uvođenja strojeva koji uštedjuju rad - uslijed p ređuzetnikove požude za zaradom povećano na 12-16 sati dnevno za engleskog radnika u manufakturi pamuka, a povećanje u jednoj zemlji i u jednoj industrijskoj grani moralo se više ili manje pokazati i drugdje, pri svagdje još priznatom pravu apsolutne eksploatacije siromašnih od strane bogataša." (Šulc: Kretanje proizvodnje, str. 65.)[M]

"Čak i kad bi bilo istinito, kao što je lažno, da se povećao prosječni prihod svih društvenih klasa, razlike i razmjerni rasponi između prihoda mogu ipak postati veći, i prema tome oštrije izbiti i suprotnosti između bogatstva i siromaštva. Dakle upravo zato što raste cjelokupna proizvodnja i što se u istoj mjeri u kojoj se to događa umnožavaju i potrebe, požude i zahtjevi, može porasti relativno siromaštvo, dok se apsolutno smanjuje. Samojed nije siromašan uz riblje ulje i pokvarene ribe, jer u njegovom zatvorenom društvu svi imaju jednake potrebe. Ali, u jednoj državi koja napreduje, koja je otprilike u toku jednog decenija povećala svoju cjelokupnu proizvodnju za jednu trećinu u odnosu na društvo, radnik koji prije i poslije 10 godina jednako zaradjuje nije ostao jednako imućan, nego je postao siromašniji za jednu trećinu." (Ibid., str. 65-66.)